

УДК 37.013.42:316.485.6

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ЖИТТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Олійник К.С., к. психол. н., доцент,
доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Хмельницький національний університет

У статті проаналізовано роль соціальних мереж як форми сучасної комунікації. Зосереджено увагу на характеристиці функціональних особливостей соціальних мереж, а також розглянуто вплив соціальних мереж на дітей і молодь. З'ясовано, що мережа Інтернет не тільки дає можливість для розвитку здібностей, вдосконалення спектру теоретичних і прикладних знань і розширення кола інтересів, але й містить у собі реальні загрози для дітей і молоді. Соціальні мережі досить сильно впливають на особистість, на активність процесу соціалізації загалом і на формування поведінки. Встановлено, що інформація в соціальних мережах є не досить організованою та керуваною, що спричиняє різного роду конфлікти.

Ключові слова: соціальні мережі, Інтернет, позитивний і негативний вплив, молодь, конфлікти.

В статье проанализирована роль социальных сетей как формы современной коммуникации. Сосредоточено внимание на характеристике функциональных особенностей социальных сетей, а также рассмотрено влияние социальных сетей на детей и молодежь. Установлено, что сеть Интернет дает не только возможность для развития способностей, совершенствования спектра теоретических и прикладных знаний и расширения круга интересов, но и содержит в себе реальные угрозы для детей и молодежи. Социальные сети достаточно сильно влияют на личность, на активность процесса социализации в целом и на формирование поведения. Установлено, что информация в социальных сетях недостаточно организованная и управляемая, что приводит к разного рода конфликтам.

Ключевые слова: социальные сети, Интернет, позитивное и негативное влияние, молодежь, конфликты.

Oliinyk K.S. GENERAL CHARACTERISTICS AND SIGNIFICANCE OF SOCIAL NETWORKS IN THE LIFE OF MODERN YOUTH

At present social networks have become the important forms of socially significant information, a favourable factor for ensuring the attendance of sites, providing feedback to the user. To the most popular belongs Facebook and Twitter, as a means of transformation and development of society. They distribute the information and scientific and technical knowledge, promote the formation of new groups, social movements, advertise goods and services, enable to work online.

The leading function of social networks is informational and analytical. It has been determined that social networks manifest this function through: a communicative component; component of self-presentation; component of socialization; component of a "notebook"; component of psychological discharge.

It has been determined that the Internet provides not only the opportunity to develop abilities, improve the spectrum of theoretical and applied knowledge and extend the range of interests, but also includes real threats for children and youth. The acute craving for the usage of social networks is a "disease" that may occur due to personal or psychological problems, due to unrealized desires, and hidden complexes and difficulties in communication.

It has been found that information in social networks is organized and managed insufficiently, which causes various kinds of conflicts. Conflict behaviour of the child in the virtual world may also be caused by destructive objective stimuli such as: impertinent behaviour; rudeness in communication via private messages and comments; criticism of all possible proposals; nonconformity to the requirements; readiness to exercise temper, sharpness, obscene statements: suspicion – distrust and caution in relation to people.

Key words: social networks, Internet, positive and negative influence, youth, conflicts.

Постановка проблеми. Для будь-якої молоді людини спілкування посідає суттєву роль у процесі соціалізації. Однак нині практично відійшло у минуле письмове спілкування через листи, непопулярними стали розмови по звичайному домашньому телефону. Дедалі частіше підлітки та молодь віддають перевагу віртуальному спілкуванню в мережі Інтернет. Можна цілком впевнено стверджувати, що в сучасному соціумі спілкування спростилося до максимального рівня та

відбувається в соціальних мережах. Сьогодні соціальні мережі розглядаються як своєрідний культурний феномен, рівень популярності якого невпинно зростає. Нині можна констатувати про те, що виросло покоління, яке сприймає віртуальну реальність як цілком реальне соціальне середовище для життя та розвитку, що володіє архетипами й формами соціальних взаємодій. Цей факт вимагає від соціальних педагогів, практичних психологів і соціальних працівників

нових інноваційних підходів, які б допомогли підкреслити позитивний вплив соціальних мереж на процес соціалізації молоді, а також зменшили б негативний вплив, який провокує цілий ряд конфліктних взаємодій на різних рівнях.

Наголосимо на тому, що в соціально-педагогічній науці поведінка та комунікація відчують вплив моделей взаємовідносин людей. Нині активно пропагується думка про те, що чим міцніші соціальні зв'язки, тим активніше розвивається комунікаційний процес на основі використання соціальних мереж і доступних медіа. Спираючись на те, що саме Інтернет є однією з них, він удосконалює процес спілкування, дає змогу здійснювати об'єднання людей, розкиданих географічно, але пов'язаних спільними інтересами в цілі кола спілкування. Як засвідчують факти, досить часто віртуальне спілкування між молодими людьми, особливо підліткового віку, є не таким позитивним і може спонукати до конфліктного протистояння й навіть підштовхувати до суїциду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що такі науковці, як О. Белінська, О. Бондаренко, Б. Вахула, А. Погодина, В. Сазанов, А. Сапожник, розглядали проблеми Інтернет-комунікацій, досліджували практичні проблеми організації спілкування користувачів у соціальних мережах, аналізували вплив соціальних мереж на особистість користувачів. Встановлено, що дослідження В. Горового [3], В. Сазанова [7] та інших учених присвячені вивченню інформаційного (мережевого) розвитку суспільства. У публікаціях Г. Бойка [1], Б. Вахули [2], О. Зенталя [4], Б. Ковалевича [5], О. Охріменка [6], К. Янга [9] зосереджено увагу на соціологічній характеристиці соціальних мереж та проаналізовано їхню сучасну роль у соціумі. Проведений аналіз напрацювань А. Анцупова, А. Бандури, С. Калаур, Г. Ложкіна, М. Пірен, Н. Пов'якель, М. Трухан, Б. Гасана, А. Гольцмана та інших дослідників дає нам усі підстави розглядати конфлікт як рушійну силу розвитку особистості. Однак можемо констатувати як незаперечний факт також те, що в контексті сучасних змін і нововведень потребує більш детального розгляду їхня психолого-педагогічна сутність та умови детермінації конфліктної взаємодії під час спілкування підлітків у соціальних мережах. Таке дослідження безпосередньо базується на ґрунтовному дослідженні позитивних і негативних функцій соціальних мереж.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. У процесі вивчення напрацювань науковців було встановлено, що, беручи до уваги динаміку та зростання інтересу до проблематики конфлікту в різних сфе-

рах життя українського соціуму, виникає загальна потреба у нових знаннях у цій галузі, зважаючи на стрімкий розвиток соціальних мереж. Нині не досить ґрунтовно проаналізовано проблему виникнення конфліктної взаємодії в соціальних мережах. Потребують всебічного та системного дослідження теоретичні та практичні аспекти соціально-психологічного розпізнання та шляхи запобігання й вирішення конфліктів у соціальних мережах. Першим кроком у цьому, на нашу думку, має стати всебічний аналіз ролі соціальних мереж і дослідження їхнього потенціалу в соціалізації. У нашому баченні саме ці аспекти мають визначальну роль у подоланні конфліктності в соціальних мережах, тому й стали визначальними в контексті написання статті.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати значення соціальних мереж у житті сучасної молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спілкування через соціальні мережі стало сьогодні настільки динамічним та інтенсивним, що розглядається як повсякденний засіб комунікації серед людства. Погоджуємося з науковцями [1; 2] в тому, що з початку свого заснування та набуття популярності соціальні мережі посіли чільне місце в щоденному житті людини. Це пов'язано, насамперед, з тим, що вони забезпечують активний зв'язок між людьми, незалежно від їхнього місцез перебування. Нині із введенням таких нових функцій, як поширення музики, відео, фото та документів, соціальні мережі остаточно закріпилися в трійці найбільш відвідуваних сторінок у мережі Інтернет. Хоча початок їх виникнення відбувся не так давно – лише у 1997 р., компанія Sixdegrees.com показала людству небачений раніше сервіс, в основі якого були справжні імена користувачів. Дещо пізніше, у 2003 р., була заснована перша соціальна мережа LinkedIn, яка згруповувала ділових людей. Технології керування контактами стали швидко розростатися, і це стало причиною розроблення технологій, які дали змогу користувачам соціальної мережі об'єднуватися у спільноти навколо спільного захоплення.

Практично лише за 20 років від початку заснування соціальні мережі заволоділи комунікативним простором. Наприклад, за даними Б. Вахули [2], 70 % користувачів Інтернету активно використовують власне соціальні мережі. Автор наголошує на тому, що «загальна кількість користувачів соціальних Інтернет-мереж станом на жовтень 2011 р. становить більше 1 млрд людей по всій планеті. Соціальні Інтернет-мережі відіграють свою вагомую роль у вільному поширенні інформації та завдяки майже цілковитій

відсутності певних обмежень для користувачів створюють комфортне плюралістичне середовище для обміну своїми думками та для висловлення своїх громадянських позицій» [2, с. 311].

Можемо констатувати, що соціальні мережі належать до одного з інститутів громадянського суспільства, а саме – до незалежних засобів масової інформації, які обслуговують громадські інтереси та потреби, а також активно впливають на формування громадської думки. У цьому розумінні, як наголошують науковці, роль соціальних Інтернет-мереж може виявлятися у таких аспектах:

- допомога у налагодженні зв'язків між соціальними групами;
- забезпечення належної швидкості для обміну інформацією;
- сприяння налагодженню зворотного зв'язку та оперативному реагуванню на конкретні потреби й проблеми аудиторії;
- здійснення представництва інтересів перед органами влади та місцевого самоврядування.

У процесі розвитку соціальні мережі досить активно збагачуються новими можливостями для максимального задоволення різноманітних запитів користувачів. Ми поділяємо позицію Л. Смоли [8] щодо того, що до найвагоміших причин нинішньої привабливості соціальних мереж треба зарахувати такі:

- верифікація ідей через участь у соціальній взаємодії;
- отримання інформації/підтримки від інших членів соціальної мережі на основі довіри;
- отримання певної соціальної вигоди від підтримання спілкування та створення контактів (причетність до групи, самоідентифікація, соціальне ототожнення, соціальне сприйняття);
- організація рекреаційної діяльності (відпочинку) [8, с. 92–93].

Як було з'ясовано, активна робота в соціальних мережах дає можливість створити власний канал обміну інформацією з аудиторією, за потреби організувати прямі продажі через підвищення відомості бренду, а також краще пізнати свою аудиторію. Дослідники наголошують на тому чиннику, що соціальні мережі створюють сприятливі умови для формування нової світової тенденції побудови взаємостосунків із партнерами, колегами та просто знайомими на основі спілкування в Інтернет-мережі. Наголосимо ще на одному чиннику, а саме: соціальні мережі вносять нові корективи в уявлення про інформаційну безпеку. Наприклад, особисті дані користувачів, що перебувають у загальному доступі, можуть бути використані без

дозволу їхніх власників у рекламних цілях. Як засвідчують реальні факти, серйозні неприємності для користувача можуть бути пов'язані із зломом його акаунта та використанням усієї інформації (помста, дискредитація, шпигунство). Ще одна негативна проблема пов'язана із «фішингом» (вірус, що непомітно для користувача краде його логін і пароль, а потім використовує їх для автоматичної розсилки спаму від імені користувача по всьому списку його контактів).

У контексті проведеного аналізу напрацювань фахівців [2; 4; 5] було узагальнено складники соціальних мереж, які є найвагомішими в соціально-педагогічному аспекті та мають позитивний вплив на процес соціалізації підліткової аудиторії. Зокрема, наголосимо на таких складниках соціальних мереж, як комунікативний, розважальний, соціалізаційний, складник самопрезентації, психологічна розрядка, а також складник «записної книжки». Зокрема, комунікативний складник відображає специфіку інформаційних обмінів користувачів мереж на основі спілкування з урахуванням напрямів комунікативної мотивації на основі розширення кола спілкування. Підлітки мають змогу комунікувати у формі віртуальних образів, вражень. Наприклад, відсутність візуального контакту активізує здібності за віртуальним конструюванням співрозмовника. Користувачі наділяють один одного властивостями та характеристиками, що викликаються параметрами опосередкованого спілкування.

Розважальний складник базується на веденні в соціальних мережах сторінок, дискусії в коментарях як розважальний процес. Зокрема, нині, як свідчить практика, розвинулася ціла індустрія виробництва розважальної інформації, ігор; сформувався та розвивається широкий ринок реалізації цих продуктів, активно формуються мережеві співтовариства на базі ігрових інтересів. З'являються факти використання ігрових продуктів у політичних проектах.

Наголосимо на тому, що соціальні мережі дають можливість підтримувати соціальні зв'язки, які урвалися в реальному житті, розширювати можливості цікавих знайомств, відповідно, відіграють вагому роль у соціалізації. Досить часто підлітки за допомогою мереж будують дружні стосунки, не відчуваючи при цьому жодних меж і перешкод. Тобто можна говорити про більшу соціальну автономію користувача в мережі, ніж у реальному житті.

Складник самопрезентації передбачає можливість самовираження, де кожен може знайти відповідну базу для створення свого віртуального «Я». При цьому кожен користувач отримує можливість не тільки спілкуватися та

творити, але й ділитися своїми думками з чисельною аудиторією своїх дописувачів. Зокрема, у своєму віртуальному життєписі користувачі можуть записувати свої думки та погляди не лише в реальному часі, але й записувати будь-яку дату за бажанням. Наприклад, кожен третій зареєстрований учасник (блог живого журналу) вже через місяць припиняє ведення щоденника або «заморожує» його зовсім.

Складник психологічної розрядки соціальних мереж дає всі можливості для емоційної розрядки та дає змогу поділитися проблемами й виплеснути як негативні, так і позитивні емоції. Публічність персональної бази змушує користувачів навчатися серйозно ставитися до її наповнення, грамотно структурувати свої думки, висловлювати свої переживання.

Звернемо увагу на той факт, що соціальні мережі, крім стандартних функцій, можуть усвідомлюватися також як такі, що виконують функцію зберігання, місця для записів особистого характеру, тобто відіграють роль «записної книжки». Цей складник може стати відмінним способом упорядкування особистої інформації, що має значення для розвитку конкретної особи та сприяє її самовдосконаленню.

У процесі дослідження серед основних причин популярності соціальних мереж серед молодого покоління є такі, як плюралізм думок і відсутність цензури, можливість спілкування та обміну інформацією в реальному часі численних груп, вільний обмін інформацією та повідомленнями різного типу. Позитивними моментами діяльності нових спільнот є те, що вони дають змогу молодим людям ефективно реалізувати своє право на участь в управлінні багатьма справами (ст. 38 Конституції України). Під їхнім впливом більш інтенсивними стають процеси соціальної мобільності.

З'ясовано, що мережа Інтернет не тільки дає можливість для розвитку здібностей, вдосконалення спектру теоретичних та прикладних знань і розширення кола інтересів, але й містить у собі реальні загрози для дітей і молоді. Гостра тяга до тривалого використання соціальних мереж – це «хвороба», яка може виникати через особистісні чи психологічні проблеми, через нереалізовані бажання, а також приховані комплекси та труднощі у спілкуванні. Наголосимо й на тому, що інформація в соціальних мережах є не досить організованою та керованою, що спричиняє різного роду конфлікти. Конфліктна поведінка дитини у віртуальному світі може бути зумовлена також деструктивними об'єктивними стимулами, такими як зухвала поведінка, грубощі у спілкуванні через особисті повідомлення та коментарі, критика

всіх можливих пропозицій, ігнорування вимог, готовність до вияву запальності, різкості, нецензурних висловлювань; підозрілість, недовіра й обережність щодо людей.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, соціальні мережі на сучасному етапі стали активним засобом розвитку суспільства. Вони поступово поширюють інформацію та науково-технічні знання, сприяють формуванню нових колективів, громадських рухів, рекламують товари та послуги, дають можливість для особистісного зростання та розвитку. Нині соціальні мережі зі зростаючою кількістю додатків до них стали сприятливим фактором для забезпечення відвідуваності сайтів, зворотного зв'язку з користувачем і нині розглядаються як важлива форма суспільно значущої інформації, що суттєво впливає на процес соціалізації. Поряд із позитивними сторонами соціальні мережі несуть також ряд небезпек, що навіть можуть спонукати до конфліктів через зухвалу поведінку, грубощі та нецензурні висловлювання в коментарях щодо інших.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Наступне завдання буде спрямоване на більш ґрунтовне висвітлення конфліктної взаємодії, яка відбувається між користувачами соціальних мереж, а також ми проаналізуємо найперспективніші способи запобігання та вирішення таких конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко Г. Віртуальність як частина життєдіяльності людини сучасності. URL: <http://intkonf.org/boyko-ga-virtualnist-yak-harakteristika-zhittediyalnostilyudini-21-stolittya>.
2. Вахула Б. Соціальні інтернет-мережі, їхні функції та роль у формуванні громадянського суспільства. Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. 2012. Вип. 6. С. 311–319.
3. Горюхов В., Онищенко О., Попик В.І. Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадського суспільства. К.: НБУ ім. Вернадського, 2014. 260 с.
4. Зенталь О. Соціальні мережі чи соціальні тента: членство в популярних серед підлітків Facebook, Twitter та Вконтакте стає реальною загрозою для їхнього життя. Урядовий кур'єр. 2013. № 85. С. 9–12.
5. Ковалевич Б. Соціальні мережі як новий інструмент ведення інформаційної війни у сучасному світі. Соціологія. 2014. № 4 (108 квітень). С. 118–121.
6. Охріменко О. Субкультура через призму соціальних мереж. Соціальний педагог. 2014. № 2. С. 37–38.
7. Сазанов В. Социальные сети как новая общественная сфера. Системный анализ и прогноз. М.: «Лаботоратория СВМ», 2010. 180 с.
8. Смола Л. Детермінанти політичного процесу сучасності: теоретико-політологічний аналіз в інформаційно-психологічному вимірі: монографія. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 447 с.
9. Янг К. Диагноз интернетзависимость. Мир Интернет. 2000. № 2. С. 24–29.